

türken gönüllü asker adaylarının bulaşıcı hastalık taşımamalarının, sağlıklı, güçlü kuvvetli olup on sekiz yaşından küçük bulunmamalarının, hırsızlık gibi yüz kı-zartıcı suç işlememiş olmalarının gereği üzerinde durmaktadır (*Osmanlı Teşkilât ve Kuyâfet-i Askeriyyesi*, III, 24-25).

1908'de Kânûn-ı Esâsî'nin tekrar yürürlüğe girmesinden sonra genellikle mec-buri askerlik sistemi benimsenmiş olmak-la birlikte, görülen lüzum üzerine gönüllü ve ücretli askerlerle de ordu takviye edil-miştir. Nitekim 1911-1912 Osmanlı-İtalyan savaşında yerli halktan ve gönüllü subaylardan da faydalanılmıştır. Hatta bu savaşın önemli ölçüde gönüllülerle yapıldığı söylenebilir. Balkan Savaşı'nın sonlarında Edirne yönünde gerçekleştirilen ileri harekâta gönüllüler de katılmıştı. Eşref Sencer (Kuşçubaşı) kumandasındaki gönüllü müfrezesi Batı Trakya'ya girerek Bulgaristan'a karşı oradaki Türkler'i organize etmiş ve merkezi Gümülcine olan Batı Trakya geçici hükümetinin kurulmasına ön ayak olmuştu (31 Ağustos 1913).

I. Dünya Savaşı'nda gönüllü sistemi tekrar ortaya çıkmış, bir kısım halk kendi isteğiyle savaşmak için silâha sarılmıştır. Bunların başında Konya Mevlevîleri ile Kâdirîler geliyordu. Ayrıca bir kısım Kafkas ve Rumeli Türkü de Irak ve Sînâ harekâtına katılmıştı. Öte yandan, doğuda bazı aşiretlerden oluşan birliklerin başında gönüllü alay kumandanı olarak Kafkas cephesinde savaşa katılan Bedüzzaman Said Nursî'nin mücadelesi daha ziyade Ruslar'a ve bunların tahrikiyle yerli halka zarar veren Ermeniler'e karşı olmuştur (*Documents sur les atrocités*, s. 22-23). Türk gönüllülerinden başka bazı Arap ve bedevî gönüllüler de Mısır'a karşı girişilen Kanal Harekâtı'na katılmışsa da amaçları maddî ve siyasî olduğundan bunlardan bir fayda sağlanamamıştır. Sayca az olan Türk gönüllüleri de esaslı bir eğitime tâbi tutulmadıklarından erimişler, böylece I. Dünya Savaşı'nın sonlarında gönüllü olarak savaşa katılan kalmamış ve bu sistem kendiliğinden ortadan kalkmıştır.

I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Osmanlı Devleti'nin dağılması ve Anadolu'nun işgale uğraması sırasındaki istiklâl mücadelesine halkın gönüllü katılımı olmuş, bu sayede Antep ve Maraş gibi birçok şehir kurtarılmıştır. Fakat kesin sonucun düzenli birlikler olmadan alınamayacağı anlaşılınca Türk ordusu yeniden düzenlenmiş, gönüllü kullanımını bir disiplin içinde sınırlandırılmıştır.

Gönüllü asker olarak savaşa katılmanın bugün de devam ettiği görülmektedir. Özellikle 1979 yılı sonlarında Sovyetler Birliği'nin Afganistan'a müdahalesi üzerine başlayan iç savaşta Sovyet ve Afgan hükümet güçlerine karşı savaşan mücahidlere birçok İslâm ülkesinden gönüllüler de katılmıştır. 1992 baharında eski Yugoslavya'da başlayan savaşta çeşitli İslâm ülkelerinden gönüllüler Bosna ordusunda yer alırken Rus ve Slav gönüllülerin de Sırbistan güçlerine yardım ettiği bilinmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, MD, nr. 2, s. 46, 93, 145; nr. 5, s. 431, 564; nr. 7, s. 68; nr. 8, s. 167; nr. 111, s. 617; nr. 173, s. 39 vd.; BA, Cevdet-Askerî, nr. 7420, 14003, 15542; BA, Cevdet-Dâhiliye, nr. 2354; BA, Dâhiliye Nezâreti, Kalem-i Mahsûs, Dosya nr. 41, vesika nr. 36/1-3; Kâtib Çelebi, *Tuhfetü'l-kibâr*, s. 70; Selânikî, *Tarih* (İpsirli), s. 80, 149; Evliya Çelebi, *Sevâhatnâme*, IV, 154 vd.; D. Kantemiroğlu, *Osmanlı İmparatorluğunun Yükseliş ve Çöküş Tarihi* (trc. Özdemir Çobanoğlu), Ankara 1979, II, 27, 209-210; D'Ohsson, *Tableau général*, VII, 173, 384 vd.; Cevdet, *Tarih*, I, 133; Lutfî, *Tarih*, VIII, 358; Mustafa Nûri Paşa, *Netâyicü'l-vukûât*, İstanbul 1327, III, 83; Mahmud Şevket Paşa, *Osmanlı Teşkilât ve Kuyâfet-i Askeriyyesi*, İstanbul 1325, s. 11; a.e. (haz. Mehmed Akçakoca, yüksek lisans tezi, 1992), Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, III, 24-25; *Documents sur les atrocités arméno-russes*, İstanbul 1917, s. 22-23; Barkan, *Kanunlar*, s. 355, 357, 358, 359; M. Fuad Köprülü, *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu* (Ankara 1959), Ankara 1972, s. 132 vd.; Uluçay, *XVII. Asırda Saruhan*, s. 64, 219-223; a.mlf., *XVIII ve XIX. Asırlarda Saruhan*, s. 76, 77, 78-79, 117-119, 258; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 203; a.mlf., *Medhal*, s. 55, 142; a.mlf., *Kapukulu Ocakları*, I, 3, 4, 330-331, 462, 619; II, 80, 144, 165; a.mlf., *Merkez-Bahriye*, s. 16, 146; a.mlf., *Osmanlı Tarihi*, II, 566, 575; III/1, s. 287, 368; IV/1, s. 624; Mustafa Cezar, *Osmanlı Tarihinde Levendler*, İstanbul 1965, s. 15, 250-251, 276, 277, 294-295, 297, 305, 308-312, 350, 352, 357-360, 364, 411, 426; Selahattin Karatam, *Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi*, Ankara 1971, III/6, s. 239-240; Cengiz Orhonlu, *Osmanlı İmparatorluğunun Güney Siyaseti-Habeş Eyaleti*, İstanbul 1974, s. 59, 99, 108, 110, 113, 185, 241; Ramazan Şeşen, *Salâhaddin Devrinde Eyyûbiler Devleti*, İstanbul 1983, s. 149-150; Mustafa Zeki Terzi, *Abbâsiler Döneminde Askerî Teşkilât* (doktora tezi, 1986), AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 35-37; a.mlf., *Hazreti Peygamber ve Hulefâ-yı Râşidîn Döneminde Askerî Teşkilât*, Samsun 1990, s. 21-23, 31; Seyyid Muhammed es-Seyyid, *XVI. Asırda Mısır Eyaleti*, İstanbul 1990, s. 66-67, 88, 174-179; Mehmet Altay Köymen, "Alp Arslan Zamanı Selçuklu Askerî Teşkilâtı", *TAD*, V/8-9 (1967), s. 35-37; Pakalın, I, 675-676; "Gönüllü", *TA*, XVIII, 17-18; Halil İnalıcık, "Gönüllü", *Eİ²* (Fr.), II, 1146-1147; Abdülkadir Özcan, "Başı Bozuk", *DİA*, V, 130.

ABDÜLKADİR ÖZCAN

GÖRDÜS

Yunanistan'ın Mora yarımadasında bugün Korinthos adını taşıyan bir kasaba.

Mora yarımadasının en eski liman şehirlerinden biri olup Osmanlılar döneminde, antik Korinth şehrinin mahallî söyleniş tarzı Gortho'dan bozma olarak Gördüs (Gördes) şeklinde anılmıştır. Grek-Roma antik çağlarında Doğu Akdeniz'in en büyük merkezleri arasında yer alan ve Osmanlı hâkimiyeti sırasında önemini koruyan şehir bu dönemde Mora sancak beyliği ve kadılığının merkezi olmuş, birçok cami, medrese ve tekke ile İslâmî bir hüviyet kazanmıştır. Zaman zaman meydana gelen depremlerle yıpranmış olan Gördüs, özellikle 1858 depreminden sonra eski mekânın 5 km. kuzeydoğusunda Korinth körfezi kıyılarında yeniden inşa edilmiş, eski yeri ise bugün köy (Palαιο Korinthos) haline gelmiştir.

Tarihî Gördüs şehrinin deniz seviyesinden 330 m. yükseklikte, üzerinde Akrokorinth'in yer aldığı dağlık kısmının yanı sıra buraya yani kaleye kadar uzanan bir ova kısmı da vardı. Şehir, Yunan ana karasıyla Mora yarımadasını birbirine bağlayan ve iki körfezin (Korinth ve Saronic) arasında bulunan dar koridorun batısındaki bir noktada yer alması, ayrıca topraklarının verimli olması dolayısıyla çok eski çağlardan beri meskûn bir yer olmuştur. Milâttan önce 1100'den daha eski dönemlerde bile burası bir yerleşim merkeziydi. Hatta Korinth adının da Grek öncesi döneme ait olduğu düşünülmektedir. Antikçağ Grek dünyasının en önemli şehirlerinden biri haline gelen ve milâttan önce 146'da Romalılar tarafından tahrip edilen Korinth ancak yüz yıl sonra yeniden inşa edilebildi. Milâttan sonra III. yüzyılda Gotlar ve IV. yüzyılın sonunda Vizigotlar'ın saldırılarına uğradı. 521'de meydana gelen depremden etkilenen şehir, İmparator I. Iustinianos döneminde (527-565) ancak üçte bir nisbetinde yeniden inşa ettirilebildi. 580-585 yıllarındaki Slav saldırıları esnasında eski şehrin aşağı kısmı harap oldu ve uzun süre bu şekilde kaldı. 789'dan sonra Bizans idaresi altında Mora "tema"sının merkezlerinden biri haline geldi; 1210'da Franklar tarafından ele geçirilinceye kadar bir Bizans şehri olarak varlığını sürdürdü. Frank Achaea (Akhaia, Akhaya) prensliğinin bir parçası olan şehir, 1358'de Floransalı

Niccolo Acciajuoli tarafından alındı. Ardından Niccolo'nun yerine geçen oğlu Nerio buraya yerleşti ve kızını verdiği Bizanslı Mistra despotu Theodoros'la ittifak kurması (1385) hânedanı bakımından büyük bir tehlike teşkil etti. Zira yerine bir vâris bırakmadan 1394'te ölümü üzerine Gördüs şehri, damadı Theodoros ile diğer damadı Kefalonya Kontu Carlo Tocco arasında çekişmeye yol açtı. Kuşatma altına alınan Carlo, Tesalya'da bulunan Osmanlı ordusu kumandanı Evrenos Bey'den yardım istedi. Evrenos Bey de Carlo'nun bu daveti üzerine Bizans kuvvetlerini buradan çıkardı. Böylece Osmanlılar'ın şehirle ilk bağı kurulmuş oldu. Fakat daha önce 1327 ve 1361'de Aydınoğulları'nın buraya saldırıda buldukları, ancak kalıcı bir varlık gösteremedikleri bilinmektedir. Evrenos Bey de Gördüs'te kalamadı; çünkü Kral Sigismund'un önderliğindeki Haçlı orduları Niğbolu'ya doğru ilerlemekteydi. Evrenos Bey kumandasındaki Osmanlı kuvvetleri Niğbolu'ya gidince şehir yeniden Theodoros'un eline geçti (1395). Haziran 1403'te Nerio Acciajuoli'nin halefi Antonio, Osmanlılar'ın da yardımıyla şehri tekrar ele geçirmeye çalıştıysa da başarılı olamadı ve burası 1458'e kadar Bizans despotluğunun idaresinde kaldı. XIV. yüzyıl boyunca mâruz kaldığı savaşlar şehrin harap olmasına ve küçük bir kasaba haline gelmesine yol açmıştı. Nitekim 1394'te Niccolo da Martoni burada birkaç ev, elli kadar aileden oluşan sivil nüfusun bulunduğunu yazar. Hatta bu yüzden XV. yüzyılın ilk çeyreğinde Gördüs idarecileri ve özellikle de Bizans despotları, Mora nüfusunun etnik yapısını temelinden değiştirecek ölçüde on binlerce Arnavut'u bölgeye yerleştirmişlerdi.

1423-1424'te Antonio Acciajuoli şehri yeniden geri almaya çalıştıysa da başarılı olamadı. 1444 Varna Savaşı sırasında Bizans despotu Konstantin, Korinth berzahının karşısında Hexamilia duvarını (Kerme surları) yeniden tahkim edip Osmanlı hâkimiyeti altındaki Grek ana karasına doğru nüfuz etmeye çalıştı. Bunun üzerine Kasım 1446'da II. Murad kuvvetli bir ordu ile Mora'ya saldırdı ve bu surları yıktı. 1458 baharında Fâtih Sultan Mehmed Gördüs yakınlarına kadar geldi ve üç aylık bir kuşatmadan sonra barış yoluyla şehri aldı (6 Ağustos 1458). Kalesine askerî malzeme ve yiyeceklerle çok iyi donanmış 400 yeniçeri bırakarak şehrin güvenliğini sağladı.

Kumandayı da tecrübe sahibi Turhanoglu Ömer Bey'e verdi. Bölge halkından olan Rumlar'a şehrin korunmasında yapacakları yardımlar ve katkılar karşılığı vergi muafiyeti getirildi.

Gördüs'ün Osmanlılar tarafından fethedilişine Osmanlı kroniklerinde (Aşıkpaşazâde, Neşri, Oruç, Tursun Bey ve Kemalpaşazâde) çok kısa olarak yer verilir. Fetih hakkında en ayrıntılı bilgi Kritovoulos'un eserinde yer alır. Fetihten sonra Akrokorinth'teki (kaledeki) eski manastır camiye çevrilmiş ve temeli hâlâ mevcut olan yüksek bir minarenin de eklendiği bu mâbede Fâtih Camii adı verilmiştir.

Ortaçağ'da Gördüs küçük fakat önemli bir şehirdi. Osmanlı Gördüsü de çok büyük bir yer değildi. Şehrin fizikî durumu ve nüfusu hakkında mevcut ilk bilgiler, Mora'nın tamamen Osmanlılar'ın eline geçmesinden sonraya ait olup 1460-1461 tarihidir (BA, TD, nr. 10). Bu bilgilere göre şehirde 328 hıristiyan hâneye (yaklaşık 1700-1800 kişi) karşılık kaledeki Osmanlı askerleri ve muhafızları dışında hiç sivil müslüman bulunmamaktaydı. Askerî kuvvetin sayısı hakkında ise bilgi yoktur. Ayrıca defterde bir pis-koposla on papazın burada ikamet ettikleri zikredilmekte ve buranın bir pis-koposluk merkezi özelliğini sürdürdüğü anlaşılmaktadır. 1516 tarihli tahrirlere göre şehirde 10 müslüman, 313 hıristiyan hâne vardı (BA, TD, nr. 80). Gördüs kazasına bağlı köylerin üçte birinden daha fazlası, 1400'lerde gelip yerleşmiş hıristiyan Arnavutlar'ın neslinden gelenlerce iskân edilmişti. 1460'tan sonraki yıllarda Mora sancak beyi Elvan Bey oğlu Sinan Bey'in sancak merkezi olan Gördüs'te oturduğunun belirtilmesi şehrin

idarî bir merkez olduğunu gösterir. Daha sonra Anabolu'nun fethedilmesiyle sancak merkezi oraya taşındı (1540). Osmanlılar şehirde önemli tamir işleri yapmışlar ve Akrokorinth Kalesi'nin duvarlarını kuvvetlendirmişlerdir. 1491 yılının ikinci yarısında gerçekleştirilen bu tamirata dair bilgiler bugüne ulaşmış olup bununla ilgili defter Ömer Lutfi Barkan tarafından yayımlanmıştır. XVI. yüzyılda da müslüman ailelerin Gördüs'e geldiği bilinmektedir. Bunlar şehrin aşağı kısmındaki düzlüğe yerleşmişler, burasını tekrar mâmur hale getirmişlerdir. Bunun en açık örneklerinden biri, 921'de (1515) Yûsuf el-Hayyât tarafından yaptırılan âbidevî çeşmedir. Kaleye uzanan yol üzerinde inşa edilen bu çeşmeye günümüzde Hacı Mustafa Çeşmesi denilmektedir.

Osmanlı yönetimindeki Gördüs zaman zaman dış saldırılara mâruz kaldı. Mora'nın fethinden üç yıl sonra 1463 yazında Venedikliler Gördüs Kalesi'ni aylarca muhasara altında tuttularsa da Koca Dâvud Paşa kumandasında gelen Osmanlı kuvvetleri geri püskürtüldüler. 1611'de Maltalılar da Gördüs'e başarısız bir saldırı gerçekleştirdiler.

XVII. yüzyılda Gördüs Mora'nın en önemli İslâmî merkezlerinden biri haline geldi. Bu döneme ait en ayrıntılı bilgi, 1667'de burayı gören Evliya Çelebi tarafından verilmektedir. Şehrin adının Koritoz'dan (Korinthos) bozma Gördüs olduğunu, Atina körfeziyle İnebahtı körfezi arasında her iki tarafı da rahatça görebilecek bir tepenin üzerinde sekizgen şekilli bir kalesi bulunduğunu belirten Evliya Çelebi, kalenin aşağı kısmında 200 hıristiyan hânenin, bir duvarla ayrılmış üst kısmında ise 200 müslüman hânenin varlığından söz eder. Ona göre burada Sultan Mehmed, Beyzâde, Ahmed Paşa ve Fethiye adlarını taşıyan dört cami vardı. Ayrıca varoş olarak nitelendirildiği, kalenin aşağı kısmına doğru uzanan düz kesimde de 500 hânenin bulunduğunu belirtmektedir. Bu kısımda da cuma namazı kılınabilen üç cami (Mehmed Çavuş Camii, Tekke Camii ve Zorba Camii), 100 dükkân, iki han ve bir hamam mevcuttu. Halk Rumca ve Arnavutça konuşuyordu, fakat Rumca daha yaygındı. Kalede 200 muhafız görev yapıyordu (*Seyahatnâme*, VIII, 275-282). Evliya Çelebi'den sonra Jacob Spon ve George Wheler de Gördüs'ü ziyaret ettiler. Spon ve Wheler'e göre toplam hâne sayısı 1500 civarındaydı ve bunun ya-

Gördüs Kalesi'ndeki Osmanlı dönemi müslüman mahallesinin kalıntıları: Önde Fâtih Sultan Mehmed Camii'nin minare kâidesi ile arka planda Ahmed Paşa Camii harabesi (Machiel Kiel fotoğrafı arşivi)

rısı Rumlar'dan, yarısı da Türkler'den oluşmaktaydı.

1687'de barış yoluyla Venedikliler'e bırakılan şehrin müslüman ahalişi bu- rayı terketti. Bunların arasında müstak- bel Gülşeniyye tarikatı şeyhi Sezâi-yi Gül- şenî de vardı. Venedikliler Osmanlı eser- lerini tahrip etmeyip kendi amaçlarına uygun tarzda kullandılar. Bazı camiler kiliseye çevrildi, bazıları da askerî amaç- lara tahsis edildi. Meselâ kale surları içindeki Ahmed Paşa Camii baruthâne yapılmıştır. Savaş sırasında ve daha son- ra Osmanlılar'ın ayrılmasıyla şehir nü- fusunun büyük bir kısmını kaybetti. 1702 Venedik sayımına göre Gördüs'te kale kısmında yetmiş dört hâne ve aşağı kı- sımında da ancak yirmi beş hâne mevcut olup toplam nüfus 378 kadardı.

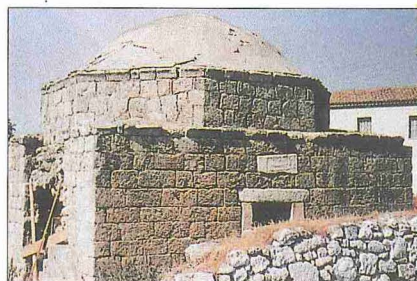
Osmanlılar Haziran 1715'te şehri tek- rar ele geçirdiler. Eski binalarını restore ettiler ve İslâmî hayatı canlandırıldılar. Ekrem Hakkı Ayverdi'nin arşiv kaynak- larına dayanarak verdiği bilgiye göre 1723-1724'te Mûsâ Paşa Camii, 1757- 1758'de Şeyh Ali Efendi Halvetî Tekke- si, 1781-1782'de Gülşenî Dergâhı, Mus- tafa Paşa Camii ve 1785-1786'da Mira- lay Abdi Bey Camii yapılmıştır. Arşiv mal- zemelerinden daha fazla İslâmî yapı hak- kında bilgi çıkacağı muhakkaktır. XVIII. yüzyılda Mora'yı ziyaret eden Batılı sey- yahlar İslâmî yapılarla pek ilgilenme- kle beraber Luigi Mayer'in 1785'ler- de çizdiği resimlerde şehrin aşağı kes- iminde dört minare, William Page'ninki- lerde ise 1820'lerde beş minare görül- mektedir. Aşağı Gördüs'ün en önemli camilerinden birinin resmi 1811'de Mag- nus Stackelberg tarafından çizilmiştir. Bu resme göre caminin büyük bir orta kubbesi ve yanlarda iki kubbesi vardı. Hemen arkasında da bânisinin kubbeli türbesi mevcuttu. Caminin planı, Mani- sa'da birçok küçük cami ile Edirne'de Üç Şerefeli Cami'de uygulanan plana ben- zemektedir. Burası Evliya Çelebi tara- fından zikredilen Mehmed Çavuş Camii olmalıdır. Venedik hâkimiyeti sırasında kiliseye, 1715'te yeniden camiye çevri- len bu binanın yerinde şimdi 1960'ların beton yapısı olan Palaio Korinthos'un başlıca büyük kilisesi yükselmektedir. 1715'ten sonra Türk nüfusun bir kısmı Gördüs'e tekrar döndü. Bunlar arasın- da Sezâi-yi Gülşenî ve müridleri de var- dı. Sezâi-yi Gülşenî, şeyhinin doğduğu evi Gülşeniyye tekkesi yaptı. Bu tekke- nin bânisine ait türbe hâlâ mevcut olup son zamanlarda restore edilmiştir. 1805'

te bölgeyi ziyaret eden William Martin Leake kalede üç caminin bulunduğunu belirtmektedir. Leake'in Aşağı Gördüs tasviri Evliya Çelebi'ninkiyle büyük ben- zerlik göstermektedir. Her iki seyyah da bol yeşil alana yayılmış bağlar ve bah- çeler içinde evlerden bahsetmektedir. Leake, nüfusun 100 Türk ve 200 Rum hânedan oluştuğunu yazmaktadır. Fran- çois Pouqueville ise 1800'de bahçeler içinde kurulmuş 370 hânedan söz et- mektedir. Diğer seyyahlar gibi Leake ve Pouqueville, 1715'teki yeniden fethin ardından bölgede padişah adına idareyi üstlenmiş olan aileden gelen Gördüs de- rebeyi Kâmil Bey'in kendi adıyla anılan sarayını da anlatırlar. Bu saray bütün Yunan topraklarındaki en lüks ve en ge- niş bina idi. Her iki seyyaha göre dere- beylerinin iyi yönetimi sayesinde Gör- düs Mora'nın en zengin şehri olmuştu. 1829 tarihli *Dizionario Geographico*'- ya göre 1821'de Gördüs'te hâne sayısı 400'e kadar ulaşmıştı.

1822 Yunan bağımsızlık savaşı sıra- sında Gördüs isyancıların eline geçti ve Kâmil Bey esir alındı. 1823'te Dramalı Paşa kumandasındaki Osmanlı ordusu- nun yaklaştığını haber alan âsiler Kâmil Bey'i öldürdüler. Savaş sırasında müs- lüman nüfus ya öldürüldü veya şehri terk- etti. Savaştan sonra Osmanlı binaları- nın birçoğu tahrip edildi; tahrip edilme- yenler de bakımsızlıktan çürümeye bı- rakıldı. 1850'lerde vuku bulan deprem- le de şehrin büyük bir kısmı harabeye döndü. 1858'de Gördüs kıyıda bir yerde yeniden kuruldu.

Bugün kale kısmında Ahmed Paşa ve Fâtih Sultan Mehmed camilerinin mina- re kalıntılarını görmek mümkündür. Şeh- rin aşağı kısmında da çok kubbeli halk hamamı, tek kubbeli ev hamamı, Yüsus el-Hayyât Çeşmesi ve Sezâi-yi Gülşenî

1992 yılında onarılan Sezâi-yi Gülşenî Türbesi - Gördüs / Yunanistan (Machiel Kiel fotoğraf arşivi)

tarafından yaptırılan Gülşeniyye Tekkesi Türbesi'nin kalıntıları hâlâ mevcuttur.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, TD, nr. 10, 80, 560; Kritovoulos, *History of Mehmed the Conqueror* (trc. Ch. T. Riggs), Princeton 1954 — Westport 1970, s. 131-135; *Vâridât ve Masârifât-ı Evkâf Hâsilâtı*, İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet, nr. 0.91 (894 [1488-89] yılına ait muhasebe defteri); a.e. (nşr. Ö. L. Barkan, *TTK Belgeler*, I/1 [1964] içinde), s. 104; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, VIII, 275-282; J. Spon — G. Wheler, *Voyage d'Italie, de Dalmatie et du Levant fait aux années 1675-1676*, Amsterdam 1679; F. C. H. L. Pouqueville, *Voyage de la Grèce*, Paris 1826, IV, 445-474; O. M. Stackelberg, *La Grèce vues pittoresques et topographiques*, Paris 1829 — Berlin 1831; *Dizionario Geographico Storico dell' Impero Ottomano* (Compilato da G. B. Margaroli), Milano 1829, s. 54-55; W. M. Leake, *Travels in the Morea*, London 1830, III, 257-263; B. Brue, *Journal de la campagne que le grand vesir Ali Pacha a faite en 1715 pour la conquête de la Morée* (nşr. A. Dumond), Paris 1870, s. 13-22; F. Babinger, *Mehmed der Eroberer und seine Zeit*, München 1953, s. 168-170; K. Andrews, *Castles of the Morea*, Princeton 1953, s. 136-145; R. L. Scranton, *Mediaeval Architecture in the Central Area of Corinth*, Princeton 1957; P. Schreiner, *Die Byzantinischen Kleinchroniken*, Wien 1975, II, 354, 381-384, 492-496, 507; D. A. Zakythinos, *Le despotat grec de Morée: histoire politique* (ed. Chryssa Maltezou), London 1975, s. 266-274; M. Andreades, *I Korinthia meta to 1821*, Atina 1980; Ayverdi, *Avrupa'da Osmanlı Mimârî Eserleri IV*, s. 247-248; S. Chrysafî, *Tourkika Ktismata stin Korintho-Krines kai thriskevutika ktiria*. Anastilosi, Syntirisi, Prostasia Mni-meion kai Synolon, Atina 1984; J. V. A. Fine, *The Late Medieval Balkans*, Ann Arbor 1987, s. 64, 249, 403, 434, 534, 562-566; S. Lauffer, *Griechenland, Lexikon der historischen Städ-ten*, München 1989, s. 338-343; P. MacKay, "The Fountain of Hadji Mustapha", *Hesperia*, XXXVI, Princeton 1967, s. 193-195; a.m.f., "Acrocorinth, A Turkish Account", a.e., XXXVII (1968), s. 386-397; Nejat Göyünç, "Mora'da Osmanlı-Türk İnşa Faaliyetleri", *GDAAD*, I (1972), s. 13-18; D. I. Pallas, "Corinth et Nicopolis pendant le haut moyen âge", *Felix Ravenna*, XVIII, Ravenna 1979, s. 93-142; Brigitte Moser [-Weithmann], "Korinth und Akrokorinth in osmanischer Zeit", *Münchner Zeitschrift für Balkankunde*, III, München 1980, s. 67-82; VII-VIII (1991), s. 227-309; N. Beldiceanu — I. Beldiceanu-Steinherr, "Recherches sur la Morée", *SOF*, XXXIX (1980), s. 17-75; a.m.f., "Corinth et sa région en 1461 d'après le registre TT 10", a.e., XLV (1986), s. 37-59; Tahsin Yazıcı, "Sezâ'i", *İA*, X, 547-549; *Thriskevutiki kai Ithiki Enkiklopaideia*, Atina 1965, VII, 860-867; E. Zahariadou, "Kordos", *EI*² (İng.), V, 268; Johannes Koder, "Korinth", *Lexikon des Mittelalters*, München-Zürich 1991, V, 1444-1445.

MACHIEL KIEL

GÖRENEK

(bk. ÖRF).